

Werkboek

Online cursus

Oude Meesters, Nieuwe Collages

Inhoud

Introductie

Inhoud (blz 2 - 3)

Welkom (blz 4)

Les 1 — Johannes Vermeer (blz 5 - 11)

Rust, licht & aandacht

Doel van de les

De kunstenaar: Vermeer

1. Video met uitleg
2. Voorbeeldschilderij: Brieflezende vrouw bij het venster
3. Focuspunt
4. Symbolen + betekenis
5. Collage-opdracht
6. Reflectievragen

Les 2 — Sofonisba Anguissola (blz 12 - 18)

Zachte kracht & zichtbaarheid

Doel van de les

De kunstenaar: Sofonisba Anguissola

1. Video met uitleg
2. Voorbeeldschilderij: Portret van een jonge vrouw
3. Focuspunt
4. Symbolen + betekenis
5. Collage-opdracht
6. Reflectievragen

Les 3 — Vincent van Gogh (blz 19 - 25)

Ritme, kleur & beweging

Doel van de les

De kunstenaar: Vincent van Gogh

1. Video met uitleg
2. Voorbeeldschilderij: De Sterrennacht
3. Focuspunt
4. Symbolen + betekenis
5. Collage-opdracht
6. Reflectievragen

Les 4 — Henri Matisse (blz 26 - 31)

Vorm, eenvoud & vrijheid

Doel van de les

De kunstenaar: Henri Matisse

1. Video met uitleg
2. Voorbeeldschilderij: La Gerbe
3. Focuspunt
4. Symbolen + betekenis
5. Collage-opdracht
6. Reflectievragen

Inhoud

Les 5 — Gustav Klimt (blz 32 - 38)

Patroon, goud & symboliek

Doel van de les

De kunstenaar: Gustav Klimt

1. Video met uitleg
2. Voorbeeldschilderij: The Kiss
3. Focuspunt
4. Symbolen + betekenis
5. Collage-opdracht
6. Reflectievragen

Bonus-les – Jouw Eigen Meesterwerk (blz 39 - 42)

Twee stijlen combineren

Doel van de les

1. Bekijk video 1
2. Bekijk video 2
3. Bekijk video 3
4. Collage-opdracht
5. Titel & betekenis
6. Reflectievragen
7. Bekijk video 4

Einde & Verder... (blz 43 - 47)

- Dit heb je geleerd
- Dit kan je nu
- Dit is (eigenlijk) pas het begin
- Verder maken
- Wil je verder?
- Je collages bewaren of inlijsten
- Tips voor vervolgprojecten
- Meer inspiratie
- Nog meer tips

Achtergrond & Bronnen (blz 48 - 52)

Tot slot (blz 53)

Over deze cursus en de maker (blz 54)

Werkboek

Welkom bij Oude Meesters, Nieuwe Collages

In dit werkboek neem ik je mee in een creatieve reis door de tijd. We laten ons inspireren door **vijf grote kunstenaars**. Elk met hun eigen blik, ritme en taal. En we vertalen dat naar moderne, intuïtieve collages.

Je hebt **geen** ervaring nodig. Wat je wél nodig hebt is aandacht, nieuwsgierigheid en de ruimte om te ontdekken. Deze lessen zijn niet bedoeld om perfecte kunstwerken te maken, maar om te voelen hoe vorm, kleur en symboliek samen een verhaal kunnen vertellen. Jouw verhaal.

In elke les krijg je:

- Een voorbeeldschilderij
- Een duidelijke uitleg van techniek en inspiratie
- Symbolen die betekenis toevoegen
- Reflectievragen voor rust, inzicht en verdieping

Dit werkboek is geen complete kunstgeschiedenis les. Over elke kunstenaar is ontzettend veel te vertellen en te ontdekken. Ik heb bewust keuzes gemaakt in wat ik met je deel, zodat de lessen overzichtelijk blijven en vooral inspireren om zelf te gaan maken. We kijken samen naar een aantal herkenbare kenmerken, technieken en ideeën die je kunt gebruiken in jouw eigen collageproces.

Laat de oude meesters je gids zijn, maar wees vooral trouw aan jezelf. Dit is jouw proces. Jouw expressie. Jouw moment van creatieve rust.

Veel plezier met maken, ontdekken en spelen.

Liefs, Lara

Les 1 - Vermeer

Rust, Licht & Aandacht

Les 1 - Vermeer

Doel van deze les

In deze les ontdek je hoe je met rust, licht en aandacht een collage kunt maken die sterk is zonder druk te worden.

Je gaat kijken naar hoe Vermeer compositie gebruikte: niet met veel elementen, maar met bewuste keuzes. Je leert hoe licht richting geeft, hoe een focuspunt ontstaat en hoe kleine details betekenis kunnen toevoegen.

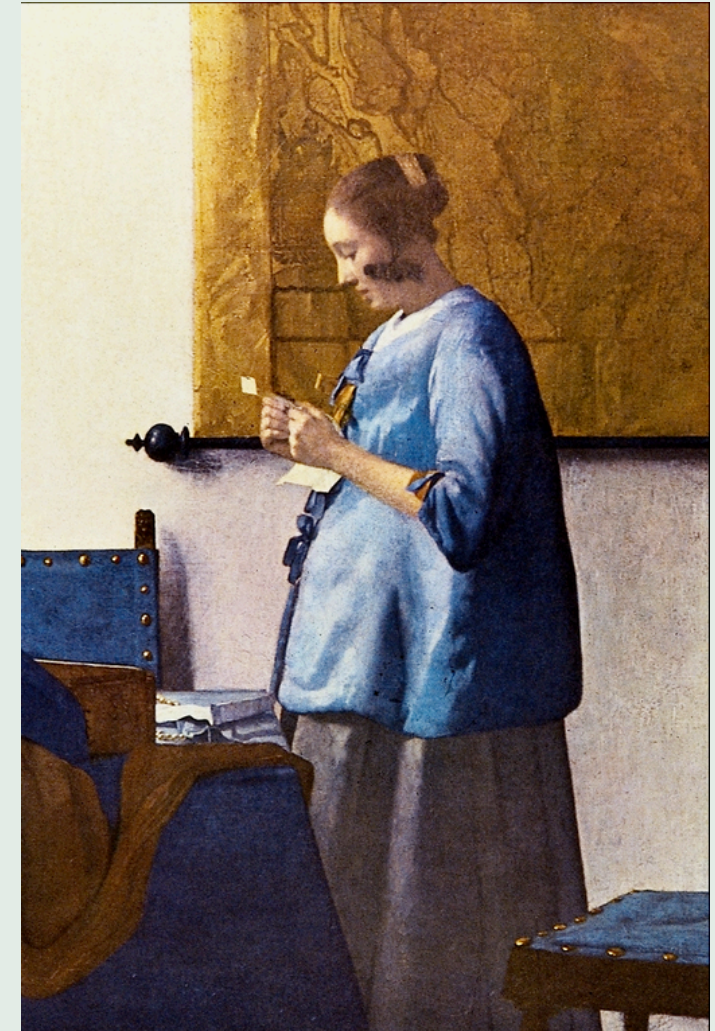
Het doel is niet om een schilderij na te maken, maar om de sfeer en beeldtaal van Vermeer te vertalen naar jouw eigen collage.

De kunstenaar: Johannes Vermeer (1632-1675)

Johannes Vermeer was een schilder die bekendstaat om zijn rustige voorstellingen, zachte licht en stille aandacht. In zijn schilderijen gebeurt vaak niet veel, maar juist daardoor ga je beter kijken.

Hij liet zien dat een beeld niet vol hoeft te zijn om krachtig te zijn. Met licht, een eenvoudige compositie en een paar zorgvuldig gekozen elementen wist hij veel sfeer op te roepen.

Wat je van Vermeer kunt leren, is dat rust niet saai is. Rust maakt juist dat iets opvalt.

1. Bekijk de video bij deze les voordat je begint.

Let tijdens het kijken vooral op deze drie dingen:

- *hoe het licht het beeld stuurt*
- *hoe rustig de compositie blijft*
- *hoe kleine elementen toch betekenis kunnen geven*

Gebruik de video niet als iets wat je perfect moet volgen, maar als hulp om beter te leren kijken. Je hoeft het nog niet precies te begrijpen voordat je begint. Veel ontdek je juist tijdens het maken.

2. Voorbeeldschilderij

Brieflezende vrouw bij het venster (ca. 1657)

In dit schilderij zie je meteen iets wat typisch is voor Vermeer: het licht valt van links naar binnen en zorgt direct voor sfeer en focus.

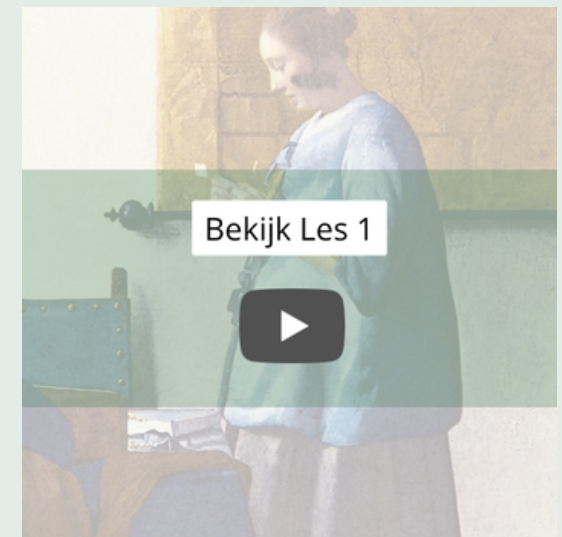
De vrouw is duidelijk het belangrijkste in beeld, maar er staan ook andere elementen in de ruimte die meehelpen aan de betekenis. Niets lijkt toevallig gekozen. De houding van de vrouw, het licht, de tafel en de voorwerpen zorgen samen voor een rustig maar geladen beeld.

Kijk niet alleen naar wat er staat, maar ook naar wat er is weggelaten. Juist die eenvoud maakt het werk zo sterk.

Waar kijk je naar?

1. Waar komt het licht vandaan en wat doet dat met de sfeer van het schilderij?

- *Het licht komt van links (waarschijnlijk een raam dat je niet ziet). Het valt zacht op de vrouw en haar kleding. Daardoor ontstaat een rustige, bijna stille sfeer. Het licht maakt haar handeling belangrijk en trekt je aandacht daarheen.*

Waar kijk je naar?

2. Wat is de vrouw precies aan het doen, en welk verhaal zou daarachter kunnen zitten?

- *Ze leest een brief. Dat moment voelt heel persoonlijk en intiem. Het kan gaan over liefde, nieuws van iemand ver weg of iets spannends. Vermeer laat het open, waardoor jij als kijker zelf het verhaal mag invullen.*

3. Welke kleuren vallen je op, en hoe zorgen die samen voor rust of balans?

- *De combinatie van blauw en geel valt meteen op. Het blauw van haar jasje voelt rustig en koel, terwijl het geel (achtergrond) warmte geeft. Samen zorgen ze voor balans en harmonie, iets wat je vaak bij Vermeer ziet.*

4. Welke details zie je pas als je langer kijkt?

- *Bijvoorbeeld het kleine briefje in haar handen, de kaart achter haar, de stof van haar kleding en hoe precies het licht daarop valt. Ook de houding van haar hoofd en handen is heel zorgvuldig. Hoe langer je kijkt, hoe meer je ziet dat alles met aandacht is geschilderd.*

3. Wat is een Focuspunt?

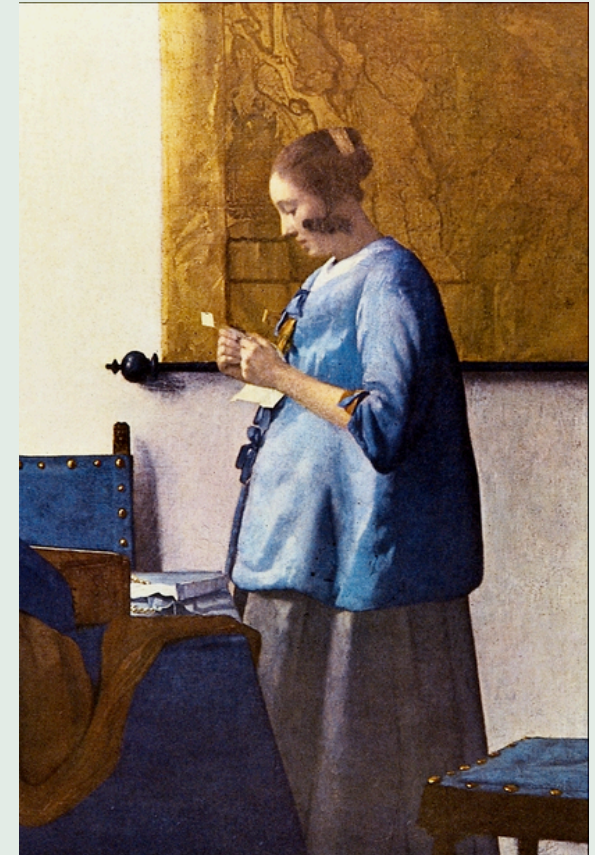
Een focuspunt is de plek waar je oog als eerste naartoe gaat.

Bij Vermeer ontstaat dat focuspunt vaak door licht, plaatsing en rust. Er zijn niet te veel concurrerende elementen, waardoor je aandacht vanzelf naar het belangrijkste gaat.

Denk bij je eigen collage aan deze vragen:

- Waar wil ik dat iemand als eerste naar kijkt?
- Hoe kan ik dat versterken met licht of plaatsing?
- Wat kan ik weghalen om meer rust te krijgen?

Tip: knijp je ogen een beetje dicht als je naar je collage kijkt. Dan zie je sneller waar het licht zit en of er een duidelijk focuspunt ontstaat.

4. Symbolen & Betekenis

In het werk van Vermeer hebben voorwerpen vaak meer betekenis dan je op het eerste gezicht denkt. Een brief, een open raam, een tafel of een bepaalde houding kan iets zeggen over contact, verlangen, wachten of aandacht.

Voor jouw collage betekent dat: je hoeft niet veel toe te voegen, maar wat je toevoegt mag wel bewust gekozen zijn.

Kies bijvoorbeeld één element dat iets vertelt over de sfeer of betekenis van jouw beeld. Dat kan een brief zijn, een bloem, een blad, een stuk stof, een kleurvlak of een klein voorwerp.

Vraag jezelf af:

- *Waarom kies ik dit element?*
- *Voegt het iets toe, of maakt het het beeld juist drukker?*
- *Helpt het om de sfeer sterker te maken?*

Onthoud: een symbool hoeft niet groot of opvallend te zijn om betekenis te hebben.

Voorbeelden van symbolen:

- Parel → innerlijke rijkdom, zachtheid
- Brief → verbinding, verlangen, iets onuitgesproken
- Blad → tijd, natuur, vergankelijkheid
- Bloem → kwetsbare schoonheid
- Raam → perspectief, openheid

Collage-opdracht

5. Opdracht: Maak een collage in de sfeer van Vermeer, met aandacht voor rust, licht en één duidelijk focuspunt.

- Kies een foto of afbeelding van een klassiek schilderij met een portret. Let erop dat het een zachte uitstraling heeft en niet te veel verschillende kleuren.
- Maak eventueel een kopie en knip het portret uit. Plaats het links of rechts. Leg het portret neer op ongeveer 1/3 van de pagina, niet in het midden.
- Laat het licht van links komen. Kies daarvoor 2 stukken achtergrondpapier: → licht stuk links, iets donkerder stuk rechts. Om een zachtere overgang te krijgen kan je de grens tussen de 2 stukken scheuren.
- Voeg één betekenisvol object toe. Klein, bewust gekozen. Knip het object niet te groot. Het moet de compositie ondersteunen, niet overnemen.
- Laat bewust ruimte om het portret heen. De verleiding is vaak groot om alles vol te plakken, maar Vermeer laat veel ruimte open. Dat is het geheim van de stilte in zijn werk. Door ruimte krijgt het oog rust, het portret komt dan ook meer naar voren.

Materialen:

- **Papier A4 of A3** (waar je jouw collage op gaat plakken)
- **Tijdschriften** waaruit je kunt knippen of scheuren
- **Een portret** (klassiek schilderij, een afbeelding uit een reclame, foto of print met een zachte uitstraling). **Verzamel er meer**, dan kan je kijken welk portret het beste werkt.
- **Een symbool** (parel, blad, brief, etc)
- **Licht papier** (wit, crème, lichtgrijs of een rustige structuur)
- **Donker papier** (bruin, grijs of blauw) → om het gevoel van licht van links te creëren
- **Lijm**
- **Schaar**

💡 *Kleine tip:*

Minder is meer. Eén portret, één symbool en veel ruimte is genoeg.

- Plak alles op het A4 of A3 papier. Maak daarna één subtiel gouden accent als dat nodig is. Gebruik goud maar op één plek in een dun randje langs het object, een kleine stipjes in een hoek of een mini-lijntje langs het gezicht.

6. Reflectievragen

Kijk met een beetje afstand naar je collage.

- Waar gaat je oog als eerste naartoe?
- Waar voelt het nog onrustig?
- Waar heb je getwijfeld?
- Wat zou je anders doen als je opnieuw begint?
- Welke rol speelt het licht in jouw beeld?
- Heb je een element toegevoegd met betekenis? Wat voegt het toe?
- Is er iets dat je nog zou kunnen weglaten om meer rust te krijgen?

Je hoeft je werk niet te beoordelen als goed of fout. Het gaat erom dat je leert zien wat jouw keuzes doen.

Loop je vast? Probeer dit:

- zie je geen focuspunt? Knijp dan je ogen half dicht. Of verplaats je hoofdelement iets.
- Is de collage te druk? Haal dan 1 element weg.
- Twijfel je? Kies dan de rustigste optie.
- Weet je het niet → begin opnieuw met je basis

Het doel is niet om veel te maken, maar om bewust te kiezen.

A portrait of Sofonisba Anguissola, an Italian Renaissance painter. She is depicted from the waist up, wearing a red dress with a gold brocade pattern and a large white ruffled collar. Her hair is styled in an elaborate updo with gold jewelry. The background is a dark, muted color.

Les 2 - Sofonisba Anguissola

Zachte kracht & zichtbaarheid

Les 2 - Sofonisba Anguissola

Doel van deze les

In deze les ga je ontdekken hoe je met een blik en een subtiële houding een beeld kunt maken dat rustig is, maar toch iets vertelt.

Je leert kijken naar hoe iemand in beeld staat, niet alleen wat iemand doet, maar hoe iemand aanwezig is. Kleine verschillen in houding, richting en expressie maken al een groot verschil.

Het doel is dat je een collage maakt waarin de blik en aanwezigheid centraal staan.

De kunstenaar: Sofonisba Anguissola (ca. 1532–1625)

Sofonisba Anguissola was een van de eerste vrouwelijke kunstenaars die echt erkenning kreeg in haar tijd.

Wat haar werk bijzonder maakt, is dat haar portretten heel menselijk voelen. Ze schilderde mensen niet alleen zoals ze eruitzien, maar ook hoe ze zijn, met aandacht voor blik, houding en subtiliteit.

Haar werk is minder afstandelijk dan veel andere portretten uit die tijd. Je voelt als kijker meer verbinding.

Wat je van haar kunt leren, is dat een klein gebaar of een zachte blik al genoeg kan zijn om een beeld betekenis te geven.

1. Bekijk de video voordat je begint.

Let tijdens het kijken op:

- *waar je oog naartoe gaat (vaak de ogen)*
- *hoe weinig er nodig is om aandacht vast te houden*
- *hoe de houding invloed heeft op de uitstraling*

Je hoeft het niet meteen te begrijpen. Tijdens het maken ga je dit vanzelf ervaren.

2. Voorbeeldschilderij

Portret van een jonge vrouw (ca. 1560)

In dit werk zie je hoe weinig er eigenlijk nodig is. De achtergrond is rustig. Er zijn weinig afleidingen. Alle aandacht gaat naar het gezicht en de blik.

Wat opvalt:

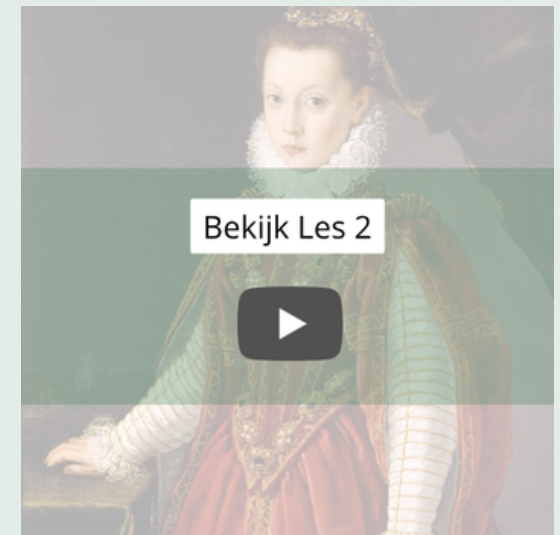
- de ogen trekken meteen je aandacht
- de houding is eenvoudig, maar bewust
- het beeld voelt rustig en dichtbij

Kijk niet alleen naar wat je ziet, maar ook naar wat je voelt bij deze blik.

Waar kijk je naar?

1. Wat vertelt haar houding over wie zij is?

- *Ze staat rechtop en stil, met een rustige maar zelfverzekerde houding. Dit laat zien dat ze belangrijk is en gewend is om bekeken te worden. Ze straalt controle en status uit.*

Waar kijk je naar?

2. Waarom denk je dat ze zo rijk en gedetailleerd is aangekleed?

- *De kleding laat zien dat ze rijk is en een hoge positie heeft. In die tijd werd status vaak getoond via dure stoffen, sieraden en details. Het schilderij laat dus zien wie zij is zonder dat ze iets hoeft te doen.*

3. Hoe kijkt ze jou aan, en wat doet dat met jou als kijker?

- *Ze kijkt je direct aan, maar blijft rustig en een beetje afstandelijk. Daardoor voelt het alsof je haar moet respecteren. Je wordt je bewust dat jij naar haar kijkt en zij naar jou.*

4. Wat is belangrijker in dit schilderij: wat ze doet of hoe ze eruitziet?

Waarom?

- *Hoe ze eruitziet is het belangrijkste. Ze is niet bezig met een handeling, maar wordt bewust zo afgebeeld. Het schilderij draait om haar uiterlijk, haar kleding en haar uitstraling.*

3. Wat is een Focuspunt?

In deze les ligt het focuspunt vaak bij de ogen of de blik.

De richting van de blik bepaalt veel:

- kijkt iemand je aan → direct en krachtig
- kijkt iemand weg → rustiger, meer afstand
- kijkt iemand naar iets in beeld → geeft richting

Denk bij je eigen collage aan:

- Waar kijkt mijn figuur naartoe?
- Wat doet dat met het gevoel van mijn beeld?
- Hoe kan ik dat versterken?

Tip: dek een deel van je collage af met je hand en kijk wat er gebeurt. Blijft de blik sterk?

4. Symbolen & Betekenis

Bij Sofonisba zit de betekenis vaak niet in grote symbolen, maar juist in kleine details.

Een hand, een houding, een lichte draai van het hoofd, dat kan al iets vertellen.

Voor jouw collage:

- houd het klein
- kies bewust
- laat de blik het werk doen

Je mag een klein element toevoegen als dat iets versterkt, maar het hoeft niet.

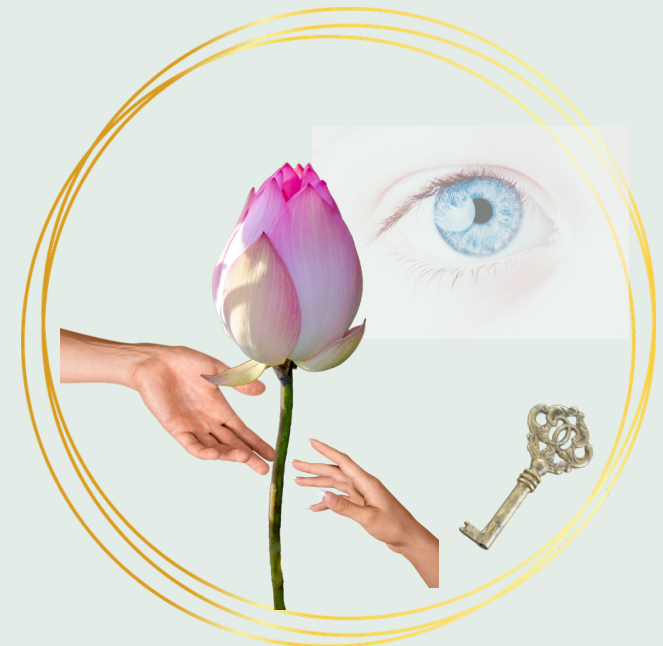
Vraag jezelf af:

- Voegt dit iets toe aan de sfeer?
- Of leidt het af van de blik?

Voorbeelden van symbolen:

- Handen → zorg, verbinding, empathie
- Sleutel → toegang tot je innerlijke wereld
- Bloemknop → kracht die nog groeit
- Blad → natuurlijke, stille kracht
- Oog → bewustzijn, helder zien

Het symbool voegt diepte toe, zonder af te leiden.

Collage-opdracht

5.Opdracht: Maak een collage waarin de blik en aanwezigheid centraal staan.

- Kies een aantal foto's of afbeeldingen van een portret. In deze les mag het portret centraal staan. Dit geeft het beeld rust, aandacht en waardigheid.
- Gebruik voor de achtergrond donkere kleuren. Gebruik hiervoor kleuren die een beetje op elkaar lijken. Probeer zoveel mogelijk tekst uit afbeeldingen te laten. Dit verstoort de rust van de achtergrond. Wil je scherpe hoeken of randen gebruiken? Gebruik dan een liniaal en een mesje en maak de stukken echt recht. Hierdoor wordt de achtergrond rustiger.
- Kijk welk portret het beste bij de achtergrond past. Vergroot of verklein het portret eventueel. Kijk goed naar de verhoudingen. Die kan je ook zien in de schilderijen van Sofonisba achterin dit werkboek.
- Kies één betekenisvol symbool. Het symbool versterkt het innerlijke verhaal van het portret. Kies iets dat voor jou klopt en laat het subtiel aanwezig zijn.
- Voeg een gouden accent toe. Het goud staat hier voor waarde en erkenning. Je kan het portret extra accenten geven zoals Sofonisba ook doet in haar schilderijen. Stop zodra je voelt: dit is genoeg.

Materialen:

- **Papier A4 of A3** (waar je jouw collage op gaat plakken)
- **Tijdschriften** waaruit je kunt knippen of scheuren
- **Verzamel een aantal portretten** (klassiek schilderij, foto, kopie of illustratie met een duidelijke blik). Dan kan je kiezen welke het beste werkt.
- **Donker achtergrondpapier** (rustige donkere tint: grijs, blauw, zwart, zonder teksten)
- **Een symbool** (sleutel, bloem of bloemknop, blad, oog, etc). Als het beeld het niet nodig heeft laat je het symbool weg.
- **Gouden stift, marker of goudpapier**
- **Liniaal en een mesje**
- **Lijm**
- **Schaar**

💡 Kleine tip:

Kies liever te weinig kleuren voor de achtergrond dan te veel.

Deze les draait om rust, aandacht en zachtheid.

6. Reflectievragen

Neem even afstand van je collage.

- Waar kijk je als eerste naar?
- Voel je verbinding met de blik?
- Is er iets dat afleidt van het gezicht?
- Wat gebeurt er als je een element wegdenkt?
- Wat doet de richting van de blik met jouw beeld?
- Waar heb je getwijfeld?
- Wat zou je anders doen als je opnieuw begint?

Je hoeft niets te verbeteren, alleen te zien wat er gebeurt.

Loop je vast? Probeer dit:

- Voelt het onrustig → maak de achtergrond rustiger
- Werkt de blik niet → draai of verplaats je beeld
- Twijfel je → kies een ander portret
- Weet je het niet → begin opnieuw met je basis

Vaak zit de kracht in minder doen

Extra vraag: Welk schilderij voelt voor jou persoonlijker: dat van Vermeer of dit portret? En waardoor komt dat?

Het schilderij van Vermeer voelt vaak persoonlijker, omdat je een intiem moment ziet zonder dat ze weet dat je kijkt.

Het portret van Sofonisba voelt juist afstandelijker. Dat komt omdat de vrouw bewust poseert en je aankijkt. Het gaat minder over gevoel en meer over hoe zij gezien wil worden.

The background of the slide is a reproduction of Vincent van Gogh's painting 'The Starry Night'. It features a swirling, turbulent sky with a pale yellow moon and numerous bright, glowing stars. Below the sky, a dark, silhouetted cypress tree stands on the left, and a small village with a church spire is visible in the distance under a hazy, blue-toned horizon.

Les 3 - Vincent van Gogh

Ritme, kleur & beweging

Les 3 - Vincent van Gogh

Doel van deze les

In deze les ga je ontdekken hoe je beweging kunt maken in je collage. Je leert kijken naar richting, herhaling en ritme. Hoe lijnen, vormen en kleur ervoor zorgen dat je oog door het beeld beweegt.

Het doel is dat je een collage maakt die niet stil staat, maar waarin je energie en richting voelt.

De kunstenaar: Vincent van Gogh (1853–1890)

Vincent van Gogh schilderde niet alleen wat hij zag, maar vooral hoe hij het voelde.

Zijn werk zit vol beweging. Dat zie je in zijn penseelstreken, in de herhaling van lijnen en in het gebruik van kleur.

Hij werkte vaak snel en intuïtief. Niet alles is strak of precies, maar juist daardoor leeft het.

Wat je van Van Gogh kunt leren, is dat een beeld sterker wordt als je durft te kiezen voor richting en herhaling, in plaats van alles netjes en rustig te houden.

1. Bekijk de video voordat je begint.

Let tijdens het kijken op:

- *hoe beweging ontstaat door herhaling*
- *hoe lijnen richting geven*
- *hoe je oog door het beeld geleid wordt*

Je hoeft het niet precies na te maken. Het gaat erom dat je het gaat herkennen en toepassen op jouw manier.

2. Voorbeeldschilderij *De Sterrennacht (1889)*

In dit werk zie je meteen de beweging.

- lijnen draaien en golven
- vormen herhalen zich
- je oog blijft bewegen

Er is geen stil punt zoals bij Vermeer. Je blik wordt meegenomen door het hele beeld.

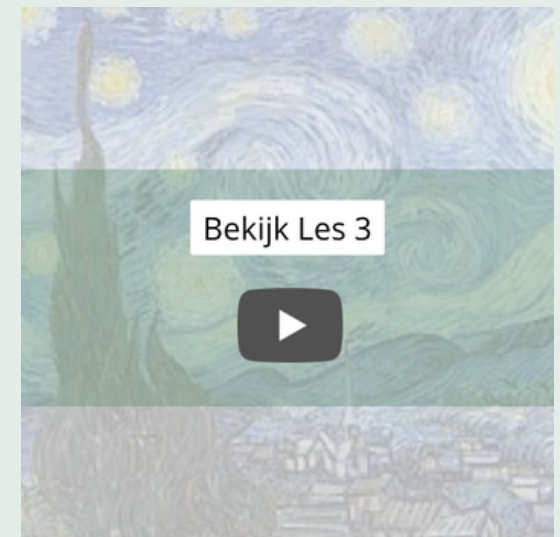
Kijk eens:

- welke richting zie je terugkomen?
- waar begint je oog en waar gaat het naartoe?
- hoe zorgen herhaling en lijnen voor ritme?

Waar kijk je naar?

1. Wat valt je op aan de manier waarop de lucht is geschilderd?

- *De lucht is niet realistisch, maar bestaat uit draaiende lijnen en beweging. Het lijkt alsof de lucht leeft en stroomt. Van Gogh schildert niet alleen wat hij ziet, maar vooral wat hij voelt.*

Waar kijk je naar?

2. Welke kleuren zie je vooral en wat voor gevoel geven die?

- *Vooraf blauw en geel. Het blauw voelt rustig en diep, terwijl het geel juist licht en energie geeft. Samen zorgen ze voor een sterk contrast en een bijna dromerige sfeer.*

3. Waaraan kun je zien dat dit een schilderij van Van Gogh is?

- *Aan de duidelijke penseelstreken (je ziet hoe hij heeft geschilderd), de beweging in de lucht en de sterke kleuren. Alles is een beetje overdreven en expressief, alsof het schilderij in beweging is.*

3. Wat is een Focuspunt?

In deze les werkt het focuspunt anders.

Er kan nog steeds een plek zijn waar je oog begint, maar daarna beweegt je blik verder door het beeld.

Denk bij je eigen collage aan:

- Waar start mijn beeld?
- In welke richting beweegt het?
- Komt die richting vaker terug?

Tip: volg met je vinger de lijnen in je collage. Ga je ergens heen of stopt het?

4. Symbolen & Betekenis

Zitten er symbolen in dit schilderij?

Niet in de traditionele zin. Vincent van Gogh werkte niet met een vast symbolisch systeem zoals kunstenaars uit de 15e en 16e eeuw. Hij schilderde geen gecodeerde boodschappen. Wat je wél ziet, zijn elementen die betekenis dragen, maar meer vanuit beleving dan vanuit vaste symboliek:

- **De sterren en de maan**

Van Gogh schreef in zijn brieven dat hij de nacht en sterren zag als iets troostends en groots. Ze kunnen gelezen worden als een verwijzing naar het oneindige of een verlangen naar rust.

- **De cipres**

De cipres wordt in de kunstgeschiedenis vaak geassocieerd met dood en eeuwigheid. In dit schilderij kun je hem zien als een verticale verbinding tussen aarde en hemel. Tegelijkertijd is het ook gewoon een vorm die compositie en contrast brengt.

- **De draaiende lucht**

Dit is misschien het meest “betekenisvolle” element, maar niet symbolisch in klassieke zin. Het laat eerder een innerlijke beleving zien: beweging, intensiteit, misschien zelfs onrust. Het is expressie, geen symbooltaal.

- **Het dorp**

Het dorp is relatief rustig en stabiel geschilderd. Het contrasteert met de dynamische lucht. Dat verschil wordt vaak gelezen als: de buitenwereld vs. innerlijke ervaring.

Collage-opdracht

5. Opdracht: Maak een collage in de sfeer van Van Gogh

- Maak een landschap met kleurrijke papieren uit tijdschriften.
- Creëer beweging met golvende vormen. Knip meerdere stroken met een vloeiende lijn en felle kleuren uit tijdschriften. Laat ze overlappen en dezelfde richting volgen.
- Bij Vincent van Gogh zie je de verf letterlijk liggen op het doek. Hij werkte met dikke lagen verf waardoor je de penseelstreken voelt en ziet. Dit is lastig na te bootsen in een collage maar het kan wel. Dit effect kan je bereiken door:
 1. Meerdere lagen papier over elkaar heen te plakken zodat er hoogte ontstaat,
 2. Leg stroken of vormen in een bepaalde richting (zoals de draaiende lucht),
 3. Gebruik verschillende soorten papier zoals glad (tijdschrift), ruw (kraft, karton) of dun (zijdepapier)
- Werk met herhaling en ritme. Herhaling brengt samenhang. Gebruik dezelfde vorm of kleur meerdere keren.

Materialen:

- **Papier A4 of A3** (waar je jouw collage op gaat plakken)
- **Kleurrijke papieren** of tijdschriftpagina's met patronen
- **Verschillende soorten papier zoals glad papier, karton, kraftpapier en zijdepapier (vliegerpapier)**
- **Eventueel fineliner** voor lijnen
- **Lijm**
- **Schaar**

💡 *Kleine tip:*

Voelt je collage te druk? Voeg dan niets toe, maar kies één vorm om weg te halen of leg vlakken met ongeveer dezelfde kleur bij elkaar.

- Kies één focuspunt. Plaats één duidelijke vorm die rust brengt. Dit kan een simpele vorm zoals een rechthoek of vierkant zijn. Je kan ook kiezen voor een rustige foto van een dorp of een berg.
- Gebruik kleurcontrast. Combineer licht/donker of warm/koud. Als het geheel te druk wordt of er te veel kleuren door elkaar staan, dan maak je vlakken van ongeveer dezelfde kleur. Dit brengt meteen meer rust.

6. Reflectievragen

Neem afstand en kijk naar je collage.

- Beweegt je oog door het beeld of blijft het hangen?
- Zie je een duidelijke richting terugkomen?
- Voelt het rustig, druk of juist energiek?
- Is er samenhang in de vormen en lijnen?
- Wat gebeurt er als je één richting sterker maakt?
- Waar heb je getwijfeld?
- Wat zou je anders doen als je opnieuw begint?

Het gaat niet om controle, maar om het ervaren van beweging.

Begin niet te klein. Durf eerst groter te denken en daarna te kijken wat er nodig is.

Loop je vast? Probeer dit:

- Voelt het stil → voeg herhaling toe
- Voelt het rommelig → kies één duidelijke richting
- Weet je niet hoe → begin met één lijn en herhaal die
- Weet je het niet → begin opnieuw met je basis

Beweging ontstaat door herhaling, niet door meer verschillende dingen

Les 4 - Matisse

Vorm, eenvoud & vrijheid

HM 53

Les 4 - Matisse

Doel van deze les

In deze les ga je ontdekken hoe je met eenvoudige vormen en duidelijke keuzes een sterk beeld kunt maken.

Je leert kijken naar wat er gebeurt als je dingen weglaat. Hoe minder detail juist kan zorgen voor meer rust, overzicht en kracht.

Het doel is dat je een collage maakt waarin vorm en eenvoud centraal staan.

De kunstenaar: Henri Matisse (1869-1954)

Henri Matisse stond bekend om zijn gebruik van kleur en eenvoudige vormen.

Later in zijn leven werkte hij veel met uitgeknipte vormen van papier. Hij noemde dat "schilderen met een schaar". Hij zocht niet naar detail, maar naar balans, ritme en helderheid.

Zijn werk laat zien dat je niet alles hoeft te laten zien om iets te laten voelen.

Wat je van Matisse kunt leren, is dat weglaten een keuze is. En vaak een hele sterke.

1. Bekijk de video voordat je begint.

Let tijdens het kijken op:

- *hoe vormen samen een beeld maken*
- *hoe weinig detail er nodig is*
- *hoe balans ontstaat tussen vlakken*

Je hoeft het niet precies na te maken. Het gaat erom dat je gaat herkennen wat er gebeurt als je vereenvoudigt.

2. Voorbeeldschilderij *La Gerbe (The Sheaf)* (1953)

In dit werk zie je meteen de eenvoud.

- vormen zijn duidelijk en groot
- er is weinig detail
- kleuren en vlakken bepalen het beeld

Je oog hoeft niet te zoeken. Je ziet meteen hoe het beeld in elkaar zit.

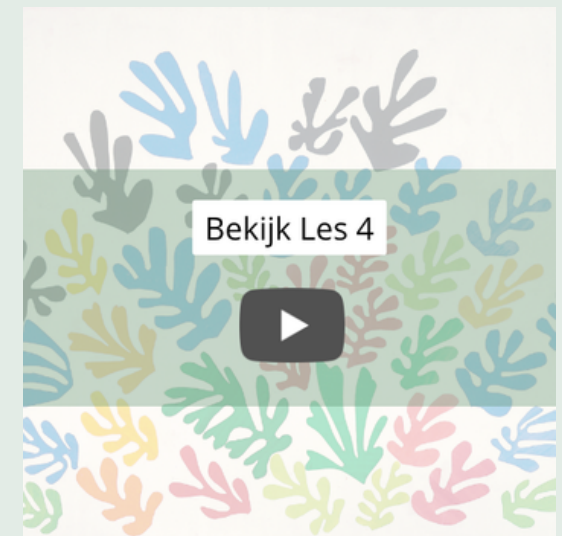
Waar kijk je naar?

1. Wat valt je op aan de vormen in dit werk?

- *De vormen zijn eenvoudig en organisch, bijna alsof ze uitgeknipt zijn. Ze lijken op bladeren of planten, maar zijn niet precies realistisch. Het gaat meer om de vorm dan om details.*

2. Welke rol speelt kleur in dit werk?

- *Kleur is hier heel belangrijk. De felle kleuren (blauw, rood, groen, geel, zwart) zorgen voor energie en contrast. Matisse gebruikt kleur niet om iets na te maken, maar om gevoel en ritme te creëren.*

Waar kijk je naar?

3. Waaraan kun je zien dat dit werk van Matisse is?

- Aan de simpele, uitgeknipte vormen en het gebruik van grote kleurvlakken. Het lijkt bijna alsof het van gekleurd papier is gemaakt. Dit is typisch voor zijn latere werk: werken met knipsels ("cut-outs").

4. Hoe is het beeld opgebouwd en wat doet dat met je oog?

- De vormen liggen verspreid over het vlak, zonder één centraal punt. Je oog beweegt van vorm naar vorm, alsof je door het beeld danst. Het voelt speels en vrij.

3. Wat is een Focuspunt?

Bij Matisse ontstaat het focuspunt vaak door vorm en contrast.

Niet door detail, maar juist door:

- een opvallende vorm
- een verschil in grootte
- een duidelijk vlak

Denk bij je collage aan:

- Welke vorm trekt de aandacht?
- Welke vorm is het belangrijkste?
- Is er een vorm die te veel aandacht vraagt?

Tip: kijk naar je collage van een afstand. Zie je meteen waar je moet kijken?

4. Symbolen & Betekenis

Bij Matisse zit de betekenis minder in symbolen en meer in de manier waarop vormen samenkomen. De eenvoud zelf geeft rust en duidelijkheid.

Voor jouw collage:

- je hoeft geen symbolen toe te voegen
- de vormtaal mag het werk doen

Wil je toch iets toevoegen? Kies iets dat past binnen de eenvoud, niet iets dat eruit springt door detail.

Vraag jezelf af:

- Past dit bij de eenvoud van mijn beeld?
- Of maakt dit het juist drukker?

Collage-opdracht

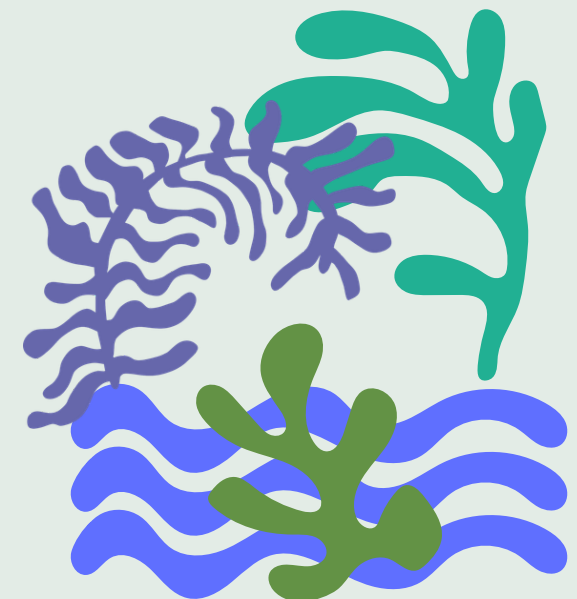
5. Opdracht: Maak een collage waarin vorm en eenvoud centraal staan.

- Gebruik een witte of lichte achtergrond waarop je de vormen gaat plakken.
- Knip intuïtief, zonder vooraf te tekenen. Pak de schaar en knip direct. Laat je hand beslissen. Als je dit lastig vindt dan kan je ook knippen met je ogen dicht. Wel goed oppassen dat je niet in je vingers knipt.

Materialen:

- **Papier A4 of A3** (waar je jouw collage op gaat plakken)
- **Gekleurd papier** (ongeveer 5 kleuren)
- **Lijm**
- **Schaar**

- Begin met één grote vorm. De grootste vorm is je basis. Die bepaalt de compositie. Kijk goed waar je deze vorm neerlegt. Ga je voor midden op het papier of voor een asymmetrisch ontwerp?
- Voeg kleinere vormen toe. Kleine vormen brengen speelsheid.
- Laat ruimte over. Niet alles hoeft gevuld.
- Voeg één klein contrastaccent toe. Een klein detail is voldoende. Meer is niet nodig.
- Als alles op de goede plek ligt plak je het op.

6. Reflectievragen

Neem afstand en kijk naar je collage.

- Zie je meteen hoe het beeld is opgebouwd?
- Is er een duidelijke vorm die de aandacht trekt?
- Voelt het rustig of nog te vol?
- Kun je nog iets weglaten zonder dat het beeld verdwijnt?
- Werken de vormen samen als geheel?
- Waar heb je getwijfeld?
- Wat zou je anders doen als je opnieuw begint?

Je hoeft niets te verbeteren. Het gaat erom dat je ziet wat eenvoud doet.

Probeer niet alles precies te maken. Het gaat om het geheel, niet om perfectie.

Loop je vast? Probeer dit:

- Voelt het druk → haal een vorm weg
- Te veel detail → maak vormen groter en simpeler
- Twijfel je → kies de meest duidelijke vorm
- Weet je het niet → begin opnieuw met je basis

Sterke beelden zijn vaak de simpelste

💡 *Kleine tip:*

Twijfel je over een vorm?

Knip liever nog een extra vorm dan dat je gaat corrigeren. Vrijheid ontstaat door blijven knippen, niet door perfectioneren.

The background of the slide is a reproduction of Gustav Klimt's painting 'The Kiss'. It depicts a man and a woman in an embrace, surrounded by a dense, colorful pattern of flowers and leaves. The man is wearing a patterned robe, and the woman is wearing a green dress with a floral pattern. The background is a mix of gold, green, and brown tones.

Les 5 - Klimt

Patroon, goud & symboliek

Les 5 - Klimt

Doel van deze les

In deze les ga je ontdekken hoe je met patronen, herhaling en lagen een rijk beeld kunt maken zonder dat het chaotisch wordt.

Je leert hoe decoratie en detail kunnen bijdragen aan de sfeer en betekenis van je collage, en hoe je daarin balans houdt.

Het doel is dat je een collage maakt waarin patroon en symboliek een duidelijke rol spelen.

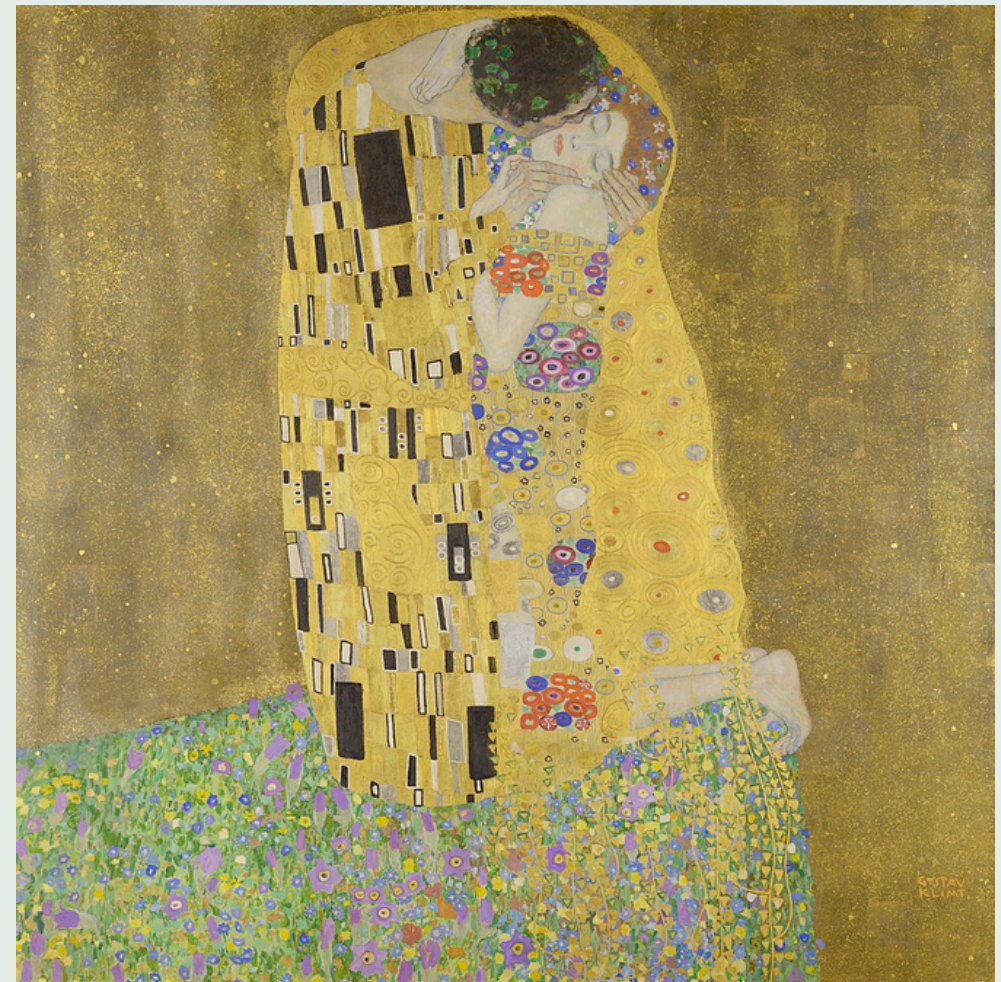
De kunstenaar: Gustav Klimt (1862-1918)

Gustav Klimt staat bekend om zijn rijke, decoratieve stijl vol patronen, goudtinten en symboliek.

Zijn werk voelt vaak luxe en gelaagd. Hij combineerde figuratie met abstracte vormen en patronen, waardoor er een spannend contrast ontstaat tussen rust en detail.

Wat bijzonder is, is dat al die patronen niet willekeurig zijn. Ze dragen bij aan de sfeer en vaak ook aan de betekenis van het werk.

Wat je van Klimt kunt leren, is dat je veel kunt toevoegen zolang je keuzes maakt en zorgt voor samenhang.

1. Bekijk de video voordat je begint.

Let tijdens het kijken op:

- *hoe patronen worden herhaald*
- *hoe er verschil zit tussen druk en rustig*
- *hoe lagen over elkaar heen werken*

Je hoeft het niet precies na te maken. Het gaat erom dat je gaat zien hoe je meerdere elementen kunt combineren zonder dat het onoverzichtelijk wordt.

2. Voorbeeldschilderij

The Kiss (1907–1908)

In dit werk zie je direct de kracht van patroon en herhaling.

- verschillende patronen komen samen
- goud en kleur zorgen voor contrast
- sommige delen zijn druk, andere juist rustig

Waar kijk je naar?

1. Waar blijft je oog het langst hangen en waarom precies daar?

- *Je oog blijft bij de gezichten en de kus hangen. Dat komt door het lichte kleurgebruik, de details en de emotie — daar gebeurt het “echte” verhaal.*

2. Wat gebeurt er als je het goud wegdenkt?

- *Dan wordt het beeld veel minder krachtig en samenhangend. Het goud zorgt voor eenheid, warmte en maakt het werk bijzonder en bijna tijdloos.*

Waar kijk je naar?

3. Waar zit het verschil tussen 'zacht' en 'hard' in dit werk?

- *De huid en gezichten zijn zacht en vloeiend geschilderd. De patronen en vormen eromheen zijn strak, grafisch en soms hoekig. Dat contrast maakt het spannend.*

4. Welke vormen komen steeds terug? (rond, vierkant, organisch)

- *Ronde vormen (cirkels, bloemen) en rechthoeken komen steeds terug. Samen zorgen ze voor ritme en balans in het werk.*

5. Wat vertelt dit werk zonder dat er iets 'gebeurt'?

- *Het laat een gevoel zien: liefde, rust, overgave en verbondenheid. Het gaat niet om actie, maar om een moment dat stil lijkt te staan.*

3. Wat is een Focuspunt?

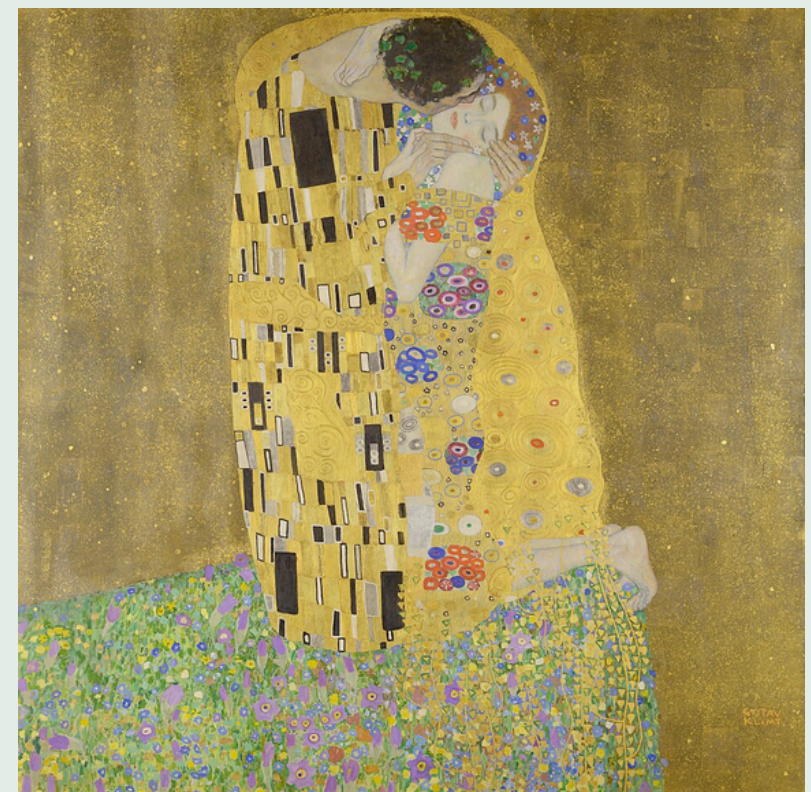
Ook in een drukker beeld blijft een focuspunt belangrijk.

Bij Klimt ontstaat dat vaak door contrast:

- tussen druk en rustig
- tussen figuur en achtergrond
- tussen kleur en goud

Denk bij je eigen collage aan:

- Waar begint mijn beeld?
- Wat trekt als eerste de aandacht?
- Is er genoeg rust om dat te laten werken?

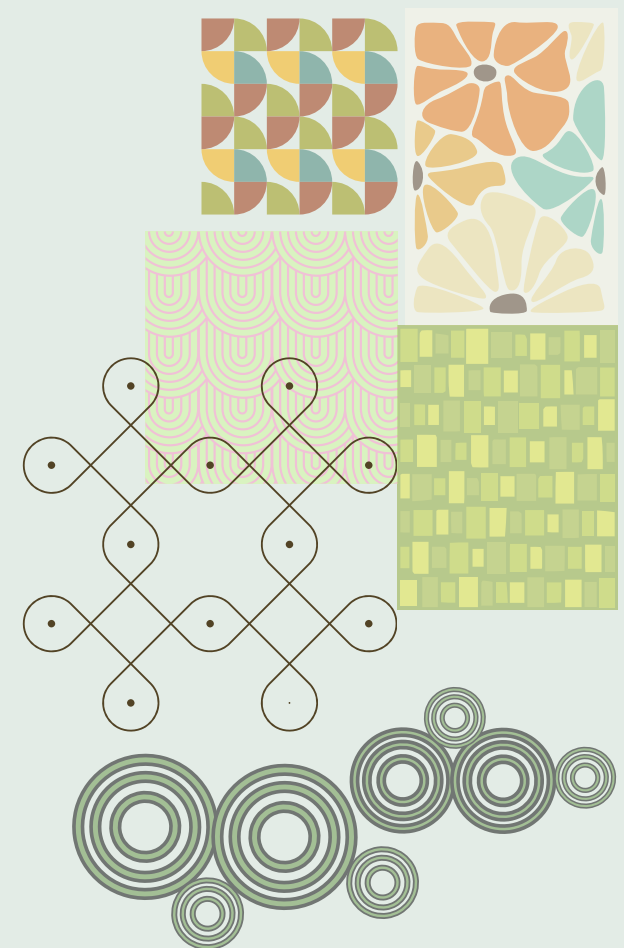

4. Symbolen & Betekenis

Bij Gustav Klimt zit je juist wél in een wereld van symbolen en patronen, alleen is het geen vaste “woordenlijst” zoals bij de oude meesters. Het is vrijer, sensueler en persoonlijker.

Hier zijn de belangrijkste symbolen die je vaak ziet en wat ze kunnen betekenen:

- **Goud** (bladgoud). Goud staat voor iets tijdloos, bijna heiligs. Het verwijst naar Byzantijnse iconen (religieuze kunst), maar bij Klimt krijgt het ook een sensuele en luxe uitstraling.
- **Patronen en ornamenten.** De kleding en achtergronden zitten vol vormen (vierkanten, cirkels, spiralen). Vierkanten / rechthoeken worden vaak gekoppeld aan het mannelijke (structuur, kracht). Ronde vormen / spiralen worden vaak gekoppeld aan het vrouwelijke (zachtheid, groei, leven).
- **Bloemen en natuur.** De ondergrond met bloemen en organische vormen staat voor leven, groei en vruchtbaarheid.
- **De omhulling / mantel.** De figuren lijken bijna op te gaan in één gouden vorm. Dit kan staan voor verbinding, eenwording, bescherming, maar ook het verliezen van jezelf in de ander.
- **Houding en gebaren.** Gesloten ogen, zachte aanrakingen betekenen overgave, intimiteit en vertrouwen.
- **Herhaling van patronen.** Ritme, beweging en kracht.

Collage-opdracht

5. Opdracht: Maak een collage waarin patroon, herhaling en lagen centraal staan.

- Kies een portret (met lijf) uit een tijdschrift. Kies er een paar. Dan kan je straks eventueel wisselen.
- Maak de basis. Begin met een rustige achtergrond. Je kunt kiezen voor 2 kleuren met een duidelijke “grond” en “lucht”. Dat geeft houvast.
- Leg het portret op de achtergrond. Blijft er veel ruimte zichtbaar om het portret heen of vult het portret het hele vlak? Is er te weinig ruimte? Kies dan een ander portret of een grotere achtergrond.
- Als je tevreden bent dan kan je de achtergrond en het portret opplakken.
- Bekijk de achtergrond. Om meer eenheid te krijgen kan je met verf (delen van) de achtergrond bewerken.
- Voeg patronen toe aan het lijf. Dit kan je doen door afbeeldingen uit tijdschriften te knippen en als kleding op te plakken. Je kan ook patronen tekenen met stiften of verf over de figuur heen. Een combinatie is natuurlijk ook mogelijk.
- Gebruik goud als energie. Goud versterkt het gevoel van luxe en aandacht. Je kunt goud bijna overal toepassen. Kies de plek waar jij denkt dat het nodig is.

Materialen:

- **Papier A4 of A3** (waar je jouw collage op gaat plakken)
- **Tijdschriften** om portretten uit te knippen
- **Stiften en/of verf**
- **Kleine penselen en waterbakje**
- **Papieren met patronen**
- **Goudpapier, bladgoud of gouden stift**
- **Fineliner** (kleur of zwart)
- **Lijm**
- **Schaar**

💡 *Kleine tip:*

Patronen en vormen kan je heel snel maken door stukken uit tijdschriften te knippen die hetzelfde patroon hebben. Zo hoef je niet alle vormen zelf te tekenen of te schilderen.

6. Reflectievragen

Neem afstand en kijk naar je collage.

- Waar gaat je oog als eerste naartoe?
- Is er balans tussen druk en rustig?
- Zie je herhaling in vormen of patronen?
- Voelt het samenhangend of los van elkaar?
- Wat gebeurt er als je één patroon sterker maakt?
- Waar voelt het nog onrustig?
- Waar heb je getwijfeld?
- Wat zou je anders doen als je opnieuw begint?

Je hoeft niets te verbeteren, alleen te zien wat er gebeurt.

Tip: patronen en vormen uit je hoofd tekenen is best lastig. Het is heel slim om goed naar voorbeelden te kijken en ze te gebruiken.

Loop je vast? Probeer dit:

- Wordt het te druk → maak delen van de collage in dezelfde kleur met verf een laagje verf
- Twijfel je → werk vanuit één patroon in plaats van meerdere
- Weet je het niet → begin opnieuw met je basis en voeg steeds kleine onderdelen toe

Veel wordt sterk als het samenhang heeft

Bonus - Jouw eigen Meesterwerk

*Combineer kunstenaars
op jouw eigen manier*

Bonus - Jouw eigen Meesterwerk

Doel van deze les

In deze bonus-les komen alle lessen samen.

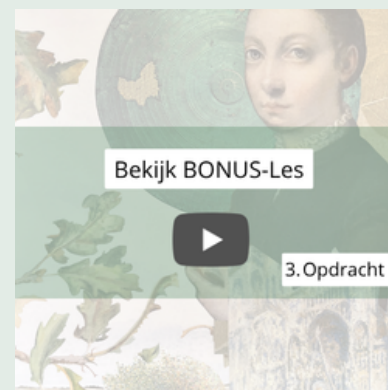
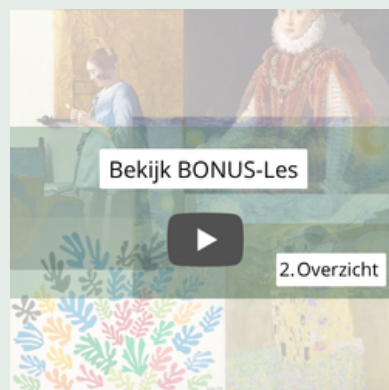
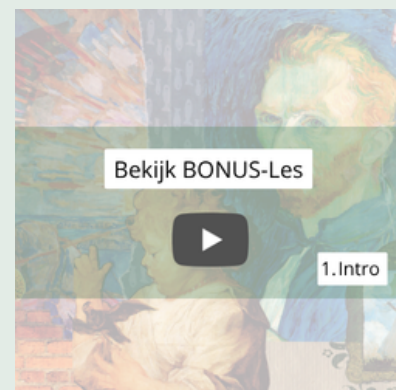
Je gaat technieken, vormen en inzichten combineren uit de vorige lessen tot één persoonlijke collage.

Deze les helpt je:

- vertrouwen op je eigen keuzes
- ontdekken welke stijl het beste bij je past
- een eigen beeldtaal ontwikkelen
- afronden met trots en betekenis

1. Bekijk video's nr 1 t/m 3

In deze les is de opzet iets anders. Je werkt vooral aan de hand van de video's die bij deze les horen.

Inspiratie: mogelijke combinaties

- Vermeer + Klimt
- → rust & licht + goud & symboliek
- Sofonisba + Vermeer
- → zichtbaarheid + stilte
- Van Gogh + Matisse
- → beweging + vorm
- Matisse + Klimt
- → eenvoud + rijkdom
- Van Gogh + Klimt
- → emotie + betekenis

Kies maximaal twee stijlen. Meer maakt het onrustig.

Collage-opdracht

4. De collage opdracht in het kort

- Kies twee kunstenaars. Kies intuïtief. Welke lessen bleven hangen? Dat zijn je gidsen.
- Bepaal je focuspunt. Dit is je rustpunt. Waar wil je de aandacht naar toe laten gaan?
- Bouw eerst zonder lijm. Leg alles los neer. Schuif, kijk, voel. Pas als het klopt, ga je lijmen.
- Combineer bewust. Neem niet alles mee. Kies per kunstenaar één of twee elementen.
- Voeg eventueel één persoonlijk symbool toe. Dit verbindt het werk met jou. Houd het klein en betekenisvol.
- Rond af met rust. Kijk of er ruimte overblijft. Rust maakt het beeld sterker.

Materialen:

- **Papier A4 of A3** (waar je jouw collage op gaat plakken)
- **Oude tijdschriften**
- **Gekleurd papier** (of papier dat je kunt kleuren met verf)
- **Stiften of verf**
- **Kleine penselen en waterbakje**
- **Goudpapier, bladgoud of gouden stift**
- **Fineliner**
- **Lijm**
- **Schaar**

💡 Kleine tip:

Gebruik goud als een fluistering, niet als een schreeuw. Als alles goud wordt, verliest goud zijn kracht.

Bonus - Jouw eigen Meesterwerk

5. Titel & betekenis

Geef je collage een titel. Dat hoeft geen kunstzinnige titel te zijn, één woord of korte zin is genoeg. Schrijf daarna 2-3 zinnen:

- wat zie je?
- wat betekent dit werk voor jou?

Dit helpt om je proces af te ronden.

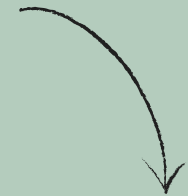
6. Reflectievragen

Bekijk jouw collage en beantwoordt de volgende vragen. Je mag ze opschrijven maar dat hoeft niet.

1. Welke kunstenaar voel ik het meest terug in dit werk?
2. Wat zegt deze collage over mij?
3. Wat heb ik ontdekt over mijn manier van kijken en maken?

Bekijk als laatste
video nr 4

Einde & verder maken

Einde & verder maken

Dit heb je geleerd

In deze cursus heb je gekeken zoals kunstenaars dat doen. Niet alleen naar wat je ziet, maar naar hoe het is opgebouwd.

Je hebt geoefend met:

- rust en aandacht (Vermeer)
- zachtheid en aanwezigheid (Sofonisba)
- ritme en beweging (Van Gogh)
- vorm en eenvoud (Matisse)
- patroon en symboliek (Klimt)

Je hebt ontdekt dat een beeld niet ingewikkeld hoeft te zijn om sterk te zijn. Dat kleine keuzes een groot verschil maken. En dat minder vaak meer is.

Dit kan je nu

Je kunt nu anders kijken. Je ziet sneller waar de aandacht naartoe gaat. Je voelt wanneer iets in balans is en wanneer niet.

Je weet:

- hoe je een focuspunt maakt
- hoe je rust in je beeld brengt
- hoe je symbolen kunt toevoegen zonder dat het te veel wordt
- hoe je keuzes maakt in plaats van alles te willen gebruiken

En misschien nog wel belangrijker: **je hebt ervaren dat je kunt maken zonder dat het perfect hoeft te zijn.**

Einde & verder maken

Dit is (eigenlijk) pas het begin

Wat je hier hebt gedaan, stopt niet bij deze cursus.

Je kunt deze manier van kijken en werken blijven gebruiken:

- in nieuwe collages
- in andere materialen
- of gewoon in hoe je naar beelden om je heen kijkt

Blijf spelen.

Blijf weglaten.

Blijf vertrouwen op je gevoel.

Je hoeft het niet beter te doen dan nu.

Je hoeft het alleen maar weer te doen.

Verder maken

Wil je door?

Probeer dan eens:

- twee stijlen te combineren
- te werken vanuit één gevoel in plaats van een voorbeeld
- een collage te maken zonder plan, alleen vanuit intuïtie

Of pak een oude collage terug en verander één ding.

Soms zit de groei in iets kleins.

Wil je verder?

Voel je dat je hier nog niet klaar bent? Dat je dit verder wilt ontdekken?

Dan kun je verder op jouw manier:

- In het **e-book "Maak je eigen quote"** ga je nog meer werken vanuit je eigen gevoel en woorden volgens het Hoofd, Hart, Handen principe en vertaal je dat naar zinnen.
- In de **cursus "Collages Maken"** duiken we dieper in kleur, compositie en het effect van beeld. Daar werk je vrijer en lossere, zonder vaste kunstenaars als uitgangspunt.

Kies wat bij je past of laat het even rusten en kom later weer terug.

[Kijk voor het e-book en de cursus op www.lazoeArt.nl](http://www.lazoeArt.nl)

Einde & verder maken

Je collages bewaren of inlijsten

Je werk verdient aandacht, ook na het maken.

Bewaren:

- Leg collages plat in een map of lade.
- Gebruik vloeipapier tussen de werken.
- Noteer achterop datum, titel en een paar woorden over het proces.

Inlijsten:

- Kies een rustige lijst (hout, wit of zwart).
- Laat ruimte tussen collage en lijst (passe-partout).
- Hang niet alles op. Kies wat voor jou klopt.

Je mag collages ook loslaten. Niet alles hoeft een eindbestemming te krijgen.

✨ Tips voor vervolgprojecten

Als je verder wilt, hoef je niet groot te denken. Klein en herhaalbaar werkt vaak het best.

Een paar ideeën:

- Maak een **serie van 3** collages rond één thema (licht, blad, vrouw, stilte).
- Kies **één kunstenaar** en werk daar een week lang mee.
- Werk met **hetzelfde portret**, maar verander steeds de achtergrond of symboliek.
- Maak collages in een **vast formaat** (bijvoorbeeld A5 of vierkant).
- **Combineer** collage met tekenen, schrijven of verf.

Tip: beperk jezelf bewust.

Minder keuzes = meer rust.

Einde & verder maken

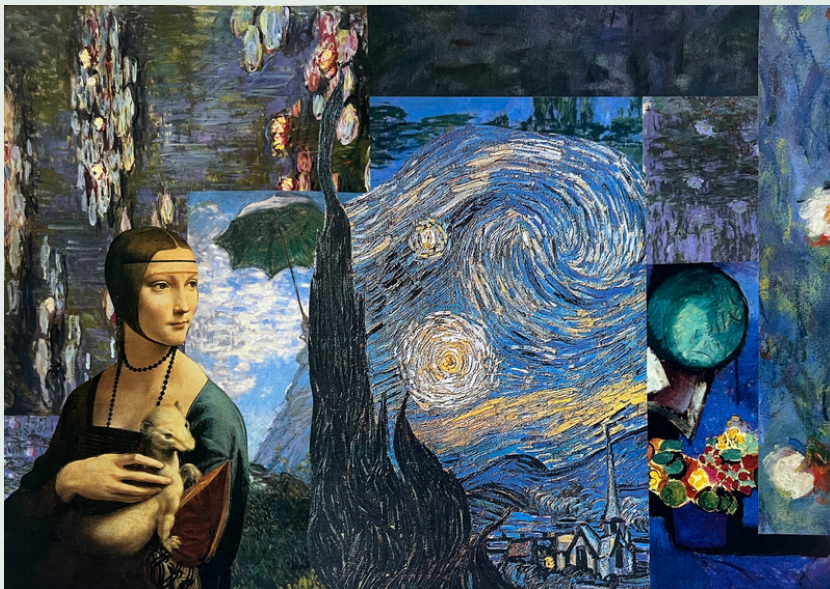
Meer inspiratie

Inspiratie hoeft niet gezocht te worden. Vaak ligt het al om je heen.

- Kijk naar details in de natuur: bladeren, structuren, schaduwen.
- Verzamel beelden zonder doel: uit tijdschriften, boeken, folders.
- Beperk je kleurenpalet voor meer rust.
- Neem af en toe afstand van het resultaat en focus op het maken zelf.

En misschien wel de belangrijkste inspiratiebron:

Blijf kijken. Niet snel, maar aandachtig.

★ Nog meer tips

- **Verzamel kunstboeken.** De afbeeldingen hieruit kan je kopiëren en gebruiken in je projecten. Let er wel op dat een kunstenaar minimaal 70 jaar dood moet zijn voordat je een werk mag gebruiken.
- **Bewaar afbeeldingen** die wat met je doen. De rest kan weg, dat is ruis.
- **Verzamel achtergronden.** Afbeeldingen die als achtergrond kunnen dienen zijn rustiger van kleur en patroon.
- **Ruim op.** Bekijk regelmatig alle verzamelde stukken. Jouw smaak en vaardigheid verandert naar mate je vaker collages maakt. En opruimen maakt ruimte in je hoofd.
- **Sorteer afbeeldingen.** Dit kan op kleur of op onderwerp. Zorg dat je genoeg ruimte hebt om ze te kunnen sorteren.

Achtergrond & Bronnen

De kunstenaars in dit werkboek zijn geen voorbeelden om na te maken, maar bronnen van inspiratie. Hun manier van kijken, werken en kiezen vormt het vertrekpunt voor jouw eigen collages. Hieronder vind je per kunstenaar een korte achtergrondschets.

Johannes Vermeer (1632–1675)

Johannes Vermeer was een Nederlandse schilder uit de Gouden Eeuw. Hij staat bekend om zijn verstilte interieurs, zachte lichtval en intieme momenten.

Vermeer schilderde vaak:

- één persoon
- één handeling
- één lichtbron (meestal van links)

Zijn werk nodigt uit tot aandachtig kijken. Wat hij niet schildert (de leegte, de stilte) is net zo belangrijk als wat hij wel laat zien.

In deze cursus staat Vermeer symbool voor rust, eenvoud en focus.

Boektips

Vermeer – Toegankelijke en heldere introductie

Vermeer and the Art of Painting – Over zijn techniek en compositie

Museumtips

Mauritshuis – Meisje met de parel

Rijksmuseum – Het melkmeisje

Achtergrond & Bronnen

Sofonisba Anguissola (ca. 1532–1625)

Sofonisba Anguissola was een Italiaanse kunstenares in de Renaissance en een van de eerste vrouwen die internationale erkenning kreeg. Ze schilderde vooral portretten van vrouwen en kinderen.

Haar kracht zit in:

- subtiele expressie
- aandacht voor ogen en handen
- zachtheid zonder zwakte

Sofonisba laat zien dat zichtbaarheid ook stil kan zijn.

In deze cursus staat zij voor zachte kracht, waardigheid en aanwezigheid.

Boektips

Sofonisba Anguissola – Over haar leven en betekenis
Women Artists in the Renaissance – Breder historisch perspectief

Museumtips

Museo del Prado – Meerdere werken van Sofonisba
Uffizi Gallery – Renaissance-portretten ter context

Achtergrond & Bronnen

Vincent van Gogh (1853–1890)

Vincent van Gogh was een Nederlandse schilder die werkte vanuit gevoel en emotie.

Zijn werk wordt gekenmerkt door beweging, ritme en krachtige kleuren.

Typisch voor Van Gogh:

- golvende lijnen
- herhaling
- sterke kleurcontrasten

Hij schilderde niet wat hij zag, maar wat hij ervaarde. In deze cursus staat Van Gogh voor expressie, beweging en het volgen van innerlijke energie.

Boektips

Van Gogh: The Life – Uitgebreide biografie

The Letters of Vincent van Gogh – Zijn eigen woorden en gedachten

Museumtips

Van Gogh Museum – Grootste collectie ter wereld

Kröller-Müller Museum – Kunst in relatie tot natuur

Achtergrond & Bronnen

🎨 Henri Matisse (1869–1954)

Henri Matisse was een Franse kunstenaar en een pionier van de moderne kunst.

Later in zijn leven maakte hij beroemde knipcollages, die hij zelf “tekenen met de schaar” noemde.

Kenmerkend voor zijn werk:

- eenvoudige vormen
- heldere kleuren
- intuïtief werken
- vrijheid en speelsheid

Matisse laat zien dat eenvoud niet leeg is, maar juist vol mogelijkheden. In deze cursus staat hij voor vormkracht, intuïtie en vrijheid.

📖 Boektips

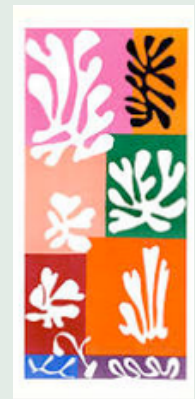
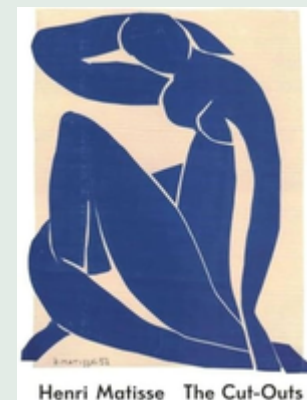
Matisse Cut-Outs – Over zijn latere werk

Henri Matisse – Overzicht van zijn oeuvre

🏛️ Museumtips

Musée Matisse – Diep inzicht in zijn werk

Tate Modern – Moderne context en invloed

Achtergrond & Bronnen

Gustav Klimt (1862–1918)

Gustav Klimt was een Oostenrijkse kunstenaar en een belangrijke vertegenwoordiger van het symbolisme en de Art Nouveau. Hij combineerde schilderkunst met decoratie, patronen en goud.

Zijn werk bevat:

- symboliek
- herhaling
- rijke patronen
- een duidelijke focus

Klimt gebruikte goud niet als versiering, maar als drager van betekenis. In deze cursus staat hij voor symboliek, gelaagdheid en waarde.

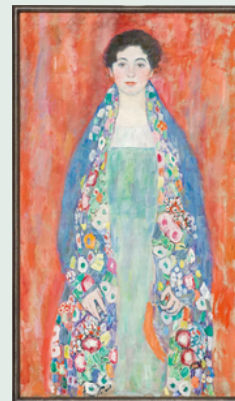
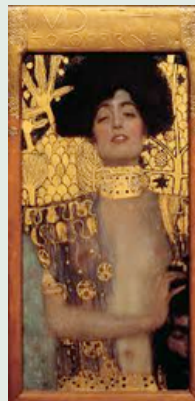

Boektips

Klimt – Compact en visueel sterk
Gustav Klimt: Complete Paintings – Voor verdieping

Museumtips

Belvedere Palace – The Kiss
Leopold Museum – Symbolisme en Art Nouveau

Tot slot

Creativiteit is geen prestatie. Het is een manier van aanwezig zijn.

Je hoeft niets te bewijzen.
Je mag blijven oefenen, spelen en ontdekken in
jouw tempo.

Dank je wel dat je deze cursus hebt gevolgd. En
vooral: dank je wel dat je tijd hebt gemaakt om te
maken.

Blijf kijken.
Blijf maken.
Blijf nieuwsgierig.

Liefs,
Lara

Over deze cursus en de maker

Deze cursus is met veel aandacht en kennis gemaakt voor jou. Mocht je nog vragen hebben dan kan je altijd een mail sturen naar: mail@lazoeArt.nl

Mijn naam is Lara van de Hoef, kunstenaar, docent Kunstvakken en de maker achter Lazoe Art.

In mijn werk combineer ik schilderen met collage, vaak met invloeden uit de kunstgeschiedenis en de natuur. Oude meesters vormen een belangrijke inspiratiebron. Niet om ze te kopiëren, maar om ze met nieuwe ogen te bekijken en te vertalen naar nu.

Ik werk veel met lagen: verf, papier, structuren en soms afdrukken van echte bladeren.

Balans, kleur en ritme spelen daarin een grote rol. Juist in beelden die op het eerste gezicht druk lijken, zoek ik naar rust en evenwicht.

Wat mij drijft, is het laten zien dat creativiteit niet perfect hoeft te zijn. Dat je kunt werken vanuit gevoel, intuïtie en aandacht. En dat er juist in het kijken, kiezen en combineren iets ontstaat wat van jou is.

Met deze training hoop ik je niet alleen technieken te hebben gegeven, maar vooral ruimte om te maken, te ontdekken en je eigen beeldtaal te ontwikkelen.

Contactgegevens:

Lazoe Art
Lara van de Hoef - de Weerd
Kerkstraat 2
6629 AS Appeltern

www.lazoeArt.nl
www.laravandehoef.nl

